

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИВРЕДУ И ПРАВОСУЂЕ У НОВОМ САДУ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидата Милана Марковића

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију: Комисију је именovalo Наставно - научно веће Правног факултета за привреду и правосуђе, Универзитета Привредна академија у Новом Саду на двадесетчетвртој седници, дана 28. септембра 2010. године, својом одлуком број 12/09.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Проф. др Александар Радованов, професор емеритус Правног факултета Привредне академије Нови Сад, Ужа научна област грађанскоправна, 2015,2. Проф. др Наташа Мрвић-Петровић, редовни професор; ужа научна област - кривичноправна; изабрана у звање редовног професора 2005. године на Правном факултету Универзитета Унион у Београду.3. Проф. др Милан Почуча, ванредни професор; ужа научна област - грађанскоправна и привредноправна; година избора у звање 2013. Изабран од стране Правног факултета за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе у Новом Саду - Универзитет Привредна академија у Новом Саду. Ментор.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Милан, Бранисав, Марковић</p> <p>2. Датум рођења, општина, Република: 26.08.1967. године, Приштина, Република Србија</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 03.03.2006. године, Правни факултет за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија из Новог Сада; назив магистарске тезе: „Накнада нематеријалне штете по основу уговора о обавезном осигурању од ауто одговорности“</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Правне науке – грађанско правна област</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:
„Грађанскоправна одговорност за штету због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде“.

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Докторска дисертација написана је на 378 стране А4 формата (проред 1,5) и садржи 11 поглавља распоређених у два дела, са Уводом и Закључком, као посебним целинама.

У уводном поглављу дисертације дат је предметни оквир рада, уз изношење хипотетичких ставова о предмету, уз указивање на циљеве и постављени задатак рада, који су целисходно постављени као кључни у писању ове докторске дисертације. Постављена радна хипотеза, применом одговарајућих научних метода истраживања, доводи до научне оправданости докторске дисертације, уз испуњење очекиваних резултата и, надамо се, практичне примене истих у будућности.

УВОД.....9

У првом делу докторске дисертације изложени су основни аспекти грађанскоправне одговорности за штету због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде. У том делу изнете су основне теоријске идеје о појму ове правне установе, њеном основу и оправдању. Посебна пажња посвећена је односу државе и грађана и тим односом условљеном историјском развоју одговорности за штету због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде. Праву на слободу и безбедност као основном људско право постављено је као полазна тачка и циљ грађанскоправне одговорности за штету због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде, али је указано и на ширу сврху прописивања правила о овој одговорности, кроз заштиту рада полиције и правосуђа на спречавању криминалитета. Правни основ грађанскоправне одговорности због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде теоријски је објашњен кроз корелацију са плуралитетом субјеката одговорности, те је одређен са аспекта кривице као основа одговорности, а посебно и са аспекта одговорности државе за ову штету. У оквиру првог дела докторске дисертације дат је и приказ упоредноправног уређења ове установе у више различитих законодавстава, и то у англосаксонским законодавствима и у три државе европског континенталног права (Француска, Немачка и Италија).

ПРВИ ДЕО**ОСНОВНИ АСПЕКТИ ГРАЂАНСКОПРАВНЕ ОДГОВОРНОСТИ
ЗА ШТЕТУ ЗБОГ НЕОСНОВАНОГ ЛИШЕЊА СЛОБОДЕ
И НЕОСНОВАНЕ ОСУДЕ**

14

Глава I - Однос државе и грађана и успостављање одговорности државе

за штету због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде..... 15

1. Развој односа државе и грађана..... 15

2. Историјски развој одговорности за штету због
неоснованог лишења слободе и неосноване осуде 23

2.1. *Стари век* 25

2.2. *Средњи век*..... 27

2.3. *Нови век* 29

Глава II - Сврха грађанскоправне одговорности за штету због

неоснованог лишења слободе и неосноване осуде..... 37

1. Сврха прописивања правила о одговорности за штету
због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде 37

2. Заштита права грађана 42

2.1. *Право на слободу и безбедност као основно људско право* 45

2.2. *Право на слободу и безбедност личности и права окривљеног
у изворима међународног права*..... 47

3. Заштита рада полиције и правосуђа на спречавању криминалитета..... 54

Глава III - Субјекти и правни основ грађанскоправне одговорности

за штету због неосновног лишења слободе и неосноване осуде 57

1. Плуралитет субјеката и основа одговорности..... 57

2. Кривица као основ одговорности за штету због

неоснованог лишења слободе и неосноване осуде	59
3. Одговорност државе за штету због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде	62
3.1. Уопште о грађанскоправној одговорности државе	62
3.2. Држава као субјекат грађанскоправне одговорности за штету због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде	68
4. Одговорност државе за кршења људских права грађана на слободу и безбедност	80
4.1. Члан 5. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода	80
4.2. Члан 3. Протокола 7 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода	85
Глава IV - Упоредноправни приказ	90
1. Увод	90
2. Англосаксонска законодавства	92
2.1. Правна правила о деликтној одговорности у англосаксонском праву	93
2.2. Накнада штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде проузроковане неправилним поступањем државних службеника	96
2.3. Одговорност државе за неправилно поступање државних службеника	98
2.4. Обештећење <i>ex gratia</i>	100
2.5. Посебан законски режими за накнаду штете због неосноване осуде у Великој Британији	101
2.6. Посебан законски режими за накнаду штете због неосноване осуде у Сједињеним Америчким Државама	103
3. Европска континенталноправна законодавства	105
3.1. Француска	105
3.2. Немачка	109
3.3. Италија	114

У другом делу докторске дисертације приказано је уређење установе грађанскоправне одговорности за штету због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде у српском праву, са историјскоправног и позитивноправног аспекта. Такође, у овом делу је указано и на неке установе које су сличне или су у блиској вези са установом накнаде штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде у српском праву. У овом делу дисертације приказан је и велики број примера из судске праксе, кроз које се огледа развој установе накнаде штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде у српском праву, кроз које се пластично огледају најважније дилеме које су постојале или још увек постоје у вези са остваривањем права на накнаду штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде. Случајеви из судске праксе који су изнети у дисертацији не представљају само пример или дилеме које су постојале или које још увек постоје, већ у неким случајевима очигледно указују на неке недостатке у позитивном законодавству Републике Србије, и истовремено указују на потребу одговарајуће интервенције законодавца.

ДРУГИ ДЕО

ГРАЂАНСКОПРАВНА ОДГОВОРНОСТ И ПРАВО НА НАКНАДУ ШТЕТЕ ЗБОГ НЕОСНОВАНОГ ЛИШЕЊА СЛОБОДЕ И НЕОСНОВАНЕ ОСУДЕ У СРПСКОМ ПРАВУ	117
--	-----

У првом поглављу другог дела дисертације дат је свеобухватан приказ историје правног уређења накнаде штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде у српском праву. Претходно је указано и на предисторију те установе, односно указано је на тешкоће да се у правном поретку Србије уопште уврсти и најосновнији појам грађанскоправне одговорности државе за штету, као основног предуслова за прихватање идеје о одговорности државе за штету због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде.

Затим су изложене одредбе првог закона којим је то право делимично признато у нашој земљи - Закоником о судском кривичном поступку из 1929. године, као и на касније законе, којима је то право унапређивано и проширивано.

Глава I – Историјски развој	118
1. Промене односа државе и грађана и јачање политичких права грађана до 1929. године.....	118
2. Посебно регулисање права на накнаду штете у кривичнопроцесном законодавству.....	122
2.1. Законик о судском кривичном поступку из 1929. године	122
2.2. Закон о кривичном поступку од 1948. године.....	128
2.3. Законик о кривичном поступку из 1953. године са каснијим изменама	129
2.4. Закон о кривичном поступку из 1976. године и касније доношени закони	136

У другом поглављу другог дела дисертације приказано је уређење права на слободу и безбедност личности и права окривљеног према Уставу Републике Србије. Посебна пажња посвећена је имплементацији у правни поредак уставних гаранција и међународноправних стандарда заштите људских права у кривичном поступку, односно конкретизацији тих гаранција и стандарда.

Глава II – Право на слободу и безбедност личности и права окривљеног према Уставу Републике Србије	139
1. Права лица лишеног слободе и окривљеног у поступку	139
2. Имплементација у правни поредак уставних гаранција и међународноправних стандарда заштите људских права у кривичном поступку	145
3. Конкретизација уставних гаранција и међународноправних стандарда у ЗКП-у и ЗОО-у.....	147

У трећем поглављу другог дела дисертације приказани су материјални услови за остваривање права по основу неоснованог лишења слободе и неосноване осуде. Овде је одређен појам неоснованог лишења слободе и неосноване осуде и прецизно су класификовани услови под којима се стиче права на накнаду штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде. Такође, наведени су услови под којима се признају и друга права у сврху рехабилитације лица неосновано лишених слободе и неосновано осуђених лица.

Глава III – Услови за остварење права на накнаду штете и других права према Закоником о кривичном поступку	149
1. Појам лица неосновано лишеног слободе	149
1.1. Неосновано ухапшено и неосновано задржано лице	154
1.2. Неосновано притворено лице.....	161
1.3. Лице које је неосновано издржавало кривичну санкцију која се састоји у лишењу слободе	182
1.4. Лице које је услед грешке или незаконитог рада органа неосновано лишено слободе или је задржано дуже у притвору или установи за издржавање казне или мере	184
1.5. Разлози за искључење из круга активно легитимисаних лица по основу неоснованог лишења слободе	187
1.5.1. „Скривљено“ лишење слободе	189
1.5.2. Случајеви правноснажне обуставе поступка или одбијања оптужбе	191
2. Појам неосновано осуђеног лица.....	192
2.1. Постојање правноснажне осуђујуће пресуде.....	194

2.2. <i>In melius</i> окончање поступка по ванредном правном леку	201
2.3. Разлози за искључење из круга активно легитимисаних лица по основу неосноване осуде	206
2.3.1. Случајеви правноснажне обуставе поступка или одбијања оптужбе	208
2.3.2. Одбацавање оптужбе због ненадлежности суда	210
2.3.3. „Скривљено“ проузроковање осуде	212
3. Друга права призната у сврху рехабилитације лица неосновано лишеног слободe или неосновано осуђеног лица	217
3.1. Поништавање уписа неосноване осуде у казненој евиденцији	220
3.2. Право на морално задовољење	221
3.3. Разматрање и преписивање списка који се односе на неосновану осуду и неосновано лишење слободe	224
3.4. Признавање стажа осигурања	226

У четвртм поглављу другог дела дисертације приказана су правила о одговорности за штету и накнади штете по Закону о облигационим односима. Приказан је однос одговорности за штету штетника и државе, са посебним освртом на одговорност државе за лишење слободe у екстрадиционим поступцима по захтеву међународних кривичних тела или страних судова. Такође, приказано је у чему се огледа штета за коју се признаје право на накнаду, кроз приказ појединачних видова имовинеске (материјалне) и неимовинске (нематеријалне) штете.

Глава IV – Правила о одговорности за штету и накнади штете

по Закону о облигационим односима	227
1. Одговорност за штету штетника и државе	227
1.1. Однос одговорности штетника и државе	230
1.2. Одговорност државе за лишење слободe у екстрадиционим поступцима по захтеву међународних кривичних тела или страних судова	232
2. Врсте штете које настају услед неоснованог лишења слободe и неосноване осуде	238
3. Имовинска (материјална) штета настала неоснованим лишењем слободe и неосновном осудом	243
3.1. Изгубљена или умањена зарада	244
3.2. Признавање радног стажа, односно стажа осигурања	249
3.3. Остали облици имовинске штете проузроковани престанком радног односа или привременим удаљењем са рада	250
3.4. Имовинска штета у виду измакле добити лица која обављају самосталну делатност, пољопривредника и незапослених лица	251
3.5. Имовинска штета због плаћене новчане казне, извршене мере безбедности одузимања предмета и мере одузимања имовинске користи, досуђеног имовинскоправног захтева, опозивања поклона и губитка наслеђа и других трошкова насталих у вези са неоснованим лишењем слободe и неоснованом осудом	253
3.6. Имовинска штета због оштећења или погоршања здравља и трошкова лечења	256
3.7. Издаци које је родбина осуђеног или притвореног лица имала због посета и слања пакета са храном и предметима за личну употребу	257
4. Неимовинска (нематеријална) штета настала неоснованим лишењем слободe и неосновном осудом	258
4.1. Душевни болови због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде	261
4.2. Накнада неимовинске штете за претрпљени страх	265
4.3. Накнада неимовинске штете за претрпљене физичке болове	270
4.4. Накнада неимовинске штете за душевне болове	

<i>због умањене животне активности</i>	274
--	-----

У петом поглављу другог дела дисертације приказан је поступак за остваривање права на накнаду штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде, изложен ток тог поступка, кроз обе његове фазе, пред органом управе и пред судом. Такође, приказана су правила о застарелости права на накнаду штете.

Глава V – Поступак за остваривање права на накнаду штете	279
1. Поступак пред органом управе.....	279
1.1. Подношење и опредељивање захтева за накнаду штете.....	281
1.2. Одлуке Комисије министарства надлежног за правосуђе.....	283
1.3. Споразум о постојању штете и врсти и висини накнаде	284
2. Поступак пред судом	291
2.1. Надлежност суда	291
2.2. Подношење захтева (тужбе).....	294
2.3. Ток поступка и одлуке о захтеву (тужби).....	299
2.4. Правична новчана накнада нематеријалне штете	302
3. Застарелост права на накнаду штете	308
3.1. Посебан рок застарелости потраживања накнаде штете из ЗКП-а.....	311
3.2. Посебан рок застарелости потраживања накнаде штете проузроковане радњом која не садржи обележја кривичног дела	313
3.3. Посебан рок застарелости потраживања накнаде штете проузроковане извршењем кривичног дела	317
3.4. Застој застарелости	322
3.5. Прекид застарелости	325

У шестом поглављу другог дела приказана је рехабилитација жртава политичке репресије, као установа које је слична и у блиској вези са установом грађанскоправне одговорности за штету због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде, а која се односи на лица која су била неосновано лишена слободе или неосновано осуђена, али у специфичним условима, који се битно разликују од услова, односно правила која важе за установу неоснованог лишења слободе и неосноване осуде у класичном смислу.

Глава VI – Рехабилитација жртава политичке репресије	330
1. Разлози успостављања обавеза државе према жртвама политичке репресије.....	330
2. Активно легитимисана лица – жртве политичке репресије.....	335
3. Начин остваривања права	337
4. Дејства рехабилитације.....	341
5. Права по основу рехабилитације	342

У седмом поглављу другог дела дата је анализа постојеће праксе у поступку за остваривање права на накнаду штете пред комисијом министарства надлежног за послове правосуђа и пред парничним судом, те је кроз податке добијене анализом изнет и став о ефикасности поступка за остваривање права на накнаду штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде у српском праву. Ово поглавље дисертације садржи и две табеле: Табела 1. – Број предложених споразума по годинама и исплаћени износи; Табела 2. – Укупан број дана неоснованог лишења слободе за које су закључени споразуми у односу према висини просечне накнаде по дану.

Глава VII – Остваривање права на накнаду штете у пракси	346
1. Остваривање захтева за накнаду штете у поступку пред Комисијом Министарства правде	347
2. Остваривање захтева за накнаду штете у поступку пред парничним судом.....	350

3. Анализа ефикасности поступка за остваривање права352

Закључак садржи резиме идеја изложених у дисертацији, односно у њему је дат сумарни преглед постојећих дилеме у погледу уређења установе накнаде штете због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде. Такође, дата је оцена адекватности законског уређења ове установе у Републици Србији, уз указивање на потребе и могућности законодавног преуређења установе, у циљу њеног даљег унапређења.

ЗАКЉУЧАК356

На крају дисертације дат је списак коришћене литературе, правних извора и извора судске праксе, која садржи укупно 181 референцу (118 извора литературе, 44 домаћа правна извора, 8 страних правних извора и 11 извора судске праксе).

Литература361

Правни извори.....373

Извори судске праксе378

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Предмет дисертације под насловом „Грађанскоправна одговорност за штету због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде“, указује и на њен значај. Институт накнаде штете због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде представља један од важних предуслова за ефикасно уживање права на слободу и безбедност, као основног људског права, те адекватно уређење те установе захтева посебну пажњу, како законодавца, тако и правне теорије и праксе.

У уводном поглављу дисертације изложен је предметни оквир рада, где је наглашена вишедимензионална природа појмова неосновано лишење слободe и неоснована осуда, са посебним освртом на различите правне аспекте тих појмова. У овом поглављу је изложена и полазна (радна) хипотеза, где се наводи да право треба да има за циљ стварање услова да се могућност неоснованог лишења слободe и неосноване осуде сведе на што је могуће мању меру, што се постиже изграђивањем и усавршавањем установа кривичног материјалног и кривичног процесног права, чиме се стварају услови да се евентуалне неправилности у раду суда и органа кривичног гоњења сведе на најмању могућу меру, те да се смањи и могућност ненамерних „судских грешака“ које би било кога оштетиле, укључујући и лице за које у одређеној фази кривичног поступка постоји одређени облик сумње да је извршило кривично дело, као и услови да лица која су лишена слободe и осуђена у што је могуће мањој мери трпе штету због лишења слободe или осуде, наравно, у мери у којој се не доводи у питање легитимна сврха примене репресивних кривичноправних мера, те, на послетку, услови за откривање „судских грешака“, односно за брзо и успешно идентификовање случајева неоснованог лишења слободe и неосноване осуде, као и услове за отклањање њихових последица. Утврђен је и задатак истраживања, као истраживање историјског развоја и упоредногправног уређења установе накнаде штете због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде, као и истраживање материјалних и процесних услова под којима се могу остварити права лица неосновано лишених слободe и неосновано осуђених лица, а све у циљу одређивања које би све правне установе и средства требало да садржи позитивно право како би последице неоснованог лишења слободe и неосноване осуде биле на најбољи могући начин отклоњене.

У следећем поглављу дисертације (први део, глава I), кандидат излаже о односу државе и грађана и успостављању одговорности државе за штету због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде. Кандидат указује на специфичан и сложен однос државе и њених грађана, те, приказујући развој тог односа, од настанка првих држава па до савремене државе, кроз различите типове друштвених односа, објашњава како је развој друштвених односа утицао на појаву одговорности државе за штету причињену њеним грађанима, те тражи и проналази у тим односима основ и оправдање за уређење одговорности државе за штету због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде.

Потом (први део, глава II), кандидат се бави сврхом грађанскоправне одговорности за штету због

неоснованог лишења слободe и неосноване осуде. Право на слободу и безбедност, са свим својим елементима, па и правом на накнаду штете због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде, у наставку дисертације, означено је као правни облик кроз који се у савременом друштву огледа однос државе и грађана у вези са заштитом грађана од повреде личне слободe и безбедности личности, односно кроз који се огледа и обавеза државе да грађанима накнади штету због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде. Међутим, кандидат указује и на нужност компрописа између интереса заштите права сваког појединачног грађанина на слободу и личну безбедност, с једне стране, те, с друге стране, интереса заштите друштва у целини, у циљу заштите рада полиције и правосуђа на спречавању криминалитета.

У следећем поглављу (први део, глава III) кандидат се бави субјектима и правним основом грађанскоправне одговорности за штету због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде. Кандидат указује на плуралитет субјеката и основа одговорности за ову штету. Посебно се бави разграничењем између кривице као основа одговорности за ову штету од одговорности државе за исту штету. Посебно је наглашена специфична правна природа установе, управо са становишта грађанског права, где се износи закључак да основ одговорности за ову штету, у типичним случајевима (када неосновано лишење слободe или неоснована осуда није последица незаконитог или неправилног рада суда или неког другог државног органа) не лежи у општим правилима грађанског права о одговорности државе за штету, односно да се у тим случајевима не ради ни о одговорности због кривице, нити о објективној одговорности (за другог или за штету од опасне ствари или опасне делатности), већ да се ради о посебном облику обавезе на накнаду штете чији основ лежи у законској обавези која је конституисана из разлога правичности.

У наставку (први део, глава IV) кандидат даје упоредни приказ права на накнаду штете због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде. Кандидат констатује да различита национална законодавства одређују различите материјалне и процесне услове под којима се могу остварити права лица неосновано лишених слободe и неосновано осуђених лица, односно да се налазе на различитим, у неким случајевима и међусобно значајно удаљеним нивоима развоја.

Кандидат је цео други део дисертације посветио накнади штете због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде у српском праву. Излагање овог дела дисертације започиње поглављем (део други, глава I) које садржи историјски приказ настанка и развоја овог права у нашем праву, почев од борбе за конституисање грађанскоправне одговорности српске државе за штету коју она, односно њени органи причине грађанима, уопште, а затим и за штету због неоснованог лишења слободe и неосноване осуде. Кандидат посебно пажљиво преноси садржину закона којима је уређено то право, почев од Законика о судском кривичном поступку из 1929. године, којим је први пут признато право на накнаду штете, али само због неоправдане осуде, па преко свих доцнијих закона, којима је постепено унапређиван и прошириван обим права на накнаду штете због неосноване осуде и неоснованог лишења слободe.

Следеће поглавље (други део, глава II) посвећено је праву на слободу и безбедност личности и правима окривљеног у Уставу Републике Србије. Кандидат у овом поглављу приказује на који начин се уставне гаранције и међународноправни стандарди заштите људских права имплементирају у правни поредатк, те указује на нарочит значај ЗКП-а и ЗОО-а у том процесу.

Следеће поглавље (други део, глава III) посвећено је одређивању појма неоснованог лишења слободe и неосноване осуде.

Кандидат прецизно излаже све елементе појма неоснованог лишења слободe, одређујући их кроз претпоставке које морају бити испуњено да би лишење слободe прерасло у неосновано лишење слободe. Одређујући позитивне претпоставке, кандидат за сваки постојећи облик лишења слободe дефинише услове који се морају стећи да би се лишење слободe могло квалификовати као неосновано. Тако, одређује у којим случајевима, односно под којим условима се неко лице може сматрати неосновано ухапшеним или задржаним лицем, неосновано притвореним лицем, лицем које је неосновано издржавало кривичну санкцију која се састоји у лишењу слободe и лицем које је услед грешке или незаконитог рада органа неосновано лишено слободe или је задржано дуже у притвору или установи за издржавање казне или мере. Одређујући негативне претпоставке, кандидат дефинише услове под којима лишење слободe неће давати право на накнаду штете, и то због „скривљеног“ лишења слободe или у случајевима

правноснажног обустављања поступка или одбијања оптужбе које је последица тога што је у новом поступку оштећени као супсидијерни тужилац или као приватни тужилац, одустао од гоњења, или што је оштећени одустао од предлога, а до одустанка је дошло на основу споразума са окривљеним.

Исто тако, кандидат прецизно одређује појам неосноване осуде, поново га одређујући кроз претпоставке које морају бити испуњене да би осуда прерасла у неосновану осуду. Кандидат дефинише постојање правноснажне осуђујуће пресуде и, потом, окончање поступка по ванредном правном леку у корист окривљеног који је био правноснажно осуђен као основне елементе појма неосноване осуде. Одређујући негативне претпоставке, кандидат дефинише услове под којима правноснажна осуда која је по ванредном правном леку стављена ван снаге у поступку који је окончан у корист окривљеног ипак неће давати право на накнаду штете, и то због „скривљеног“ проузроковања осуде или у случајевима правноснажног обустављања поступка или одбијања оптужбе које је последица тога што је у новом поступку оштећени као супсидијерни тужилац или као приватни тужилац, одустао од гоњења, или што је оштећени одустао од предлога, а до одустанка је дошло на основу споразума са окривљеним. Кандидат посебно указује на негативну претпоставку која је такође уређена законом - у случају одбацивања оптужбе због ненадлежности суда, указујући истовремено на пропуст законодавца у вези са одређивањем ове негативне претпоставке, која ствара могућност злоупотребе на страни овлашћеног тужиоца, који би неподношењем оптужног акта пред надлежним судом могао трајно онемогућити остваривање права на накнаду штете лицу које је било неосновано осуђено.

У посебној целини истог поглавља кандидат приказује услове под којима се признају и друга права поред права на накнаду штете, у сврху рехабилитације лица неосновано лишених слободе или неосновано осуђених (поништавање уписа неосноване осуде у казненој евиденцији, право на морално задовољење, ограничења приликом разматрања и преписивања списка који се односе на неосновану осуду и неосновано лишење слободе и признавање стажа осигурања).

Глава IV у другом делу дисертације садржи приказ правила о одговорности за штету и накнади штете по Закону о облигационим односима. Кандидат у овом поглављу излаже о односу штетника и државе и посебно о одговорности државе за лишење слободе у екстрадиционим поступцима по захтеву међународних кривичних тела или страних судова. Такође, овде је исцрпно обрађено питање врста штете које настају услед неоснованог лишења слободе и неосноване осуде. Кандидат таксативно наводи све облике имовинске и неимовинске штете који могу проистећи из неоснованог лишења слободе или неосноване осуде, и то како оних које су најчешће у пракси, тако и оних које се ретко у пракси појављују. Притом, кандидат наводи и најзначајније недоумице, износећи аргументе који постоје за и против признавања права на накнаду појединих специфичних видова штете који су нарочито спорни у судској пракси.

У следећем поглављу (део други, глава V) дисертације приказане су правна природа и основне одлике поступка за остваривање права на накнаду штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде, те је изложен ток тог поступка, кроз обе његове фазе, пред органом управе и пред судом. Кандидат закључује да *sui generis* правној природи самог права на накнаду штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде одговара и посебан поступак у коме се то право може остварити. Кандидат указује на двофазност наведеног поступка, пред надлежним органом управе у првој фази и пред парничним судом у другој фази, посебно наглашавајући два аспекта прве фазе поступка.

У глави VI другог дела приказана је правна установа рехабилитације жртава политичке репресије, која је слична и у блиској је вези са установом грађанскоправне одговорности за штету због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде. Иако је предмет дисертације грађанскоправна одговорност за штету због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде, кандидат, ради потпуног дефинисања установе која је предмет дисертације, кроз разграничење у односу на сличне установе, указује на установу рехабилитације жртава политичке репресије, која се односи на лица која су била неосновано лишена слободе или неосновано осуђена, али у специфичним условима, који се битно разликују од услова, односно правила која важе за установу неоснованог лишења слободе и неосноване осуде у класичном смислу.

У глави VII другог дела дисертације дата је анализа постојеће праксе у поступку за остваривање права на накнаду штете пред комисијом министарства надлежног за послове правосуђа и пред парничним судом. Анализа се темељи на резултатима ранијег истраживања за период 2002-2006. године (Мрвић Петровић,

Петровић, 2008.) и новим подацима Комисије при министарству надлежном за правосуђе за период 2006-2009. На основу тих података кандидат је анализирао ефикасност поступка за остваривање права на накнаду штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде у пракси.

У закључку кандидат даје резиме идеја изложених у дисертацији, односно даје сумарни преглед постојећих дилеме у погледу уређења и даљег унапређења установе накнаде штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде. Такође, даје оцену адекватности законског уређења ове установе у Републици Србији, уз указивање на потребе и могућности законодавног преуређења установе, у циљу њеног даљег унапређења.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Кандидат у дисертацији износи закључак да преглед основних дилема у погледу облика уређења установе грађанскоправне одговорности за штету због неоснованог лишења слободе или неосноване осуде, преглед решења која су прихваћена у српском законодавству и судској пракси, као и поређење тих решења са законодавствима неких од најразвијенијих држава, као и полазећи од међународноправних стандарда у овој области, показују да је у праву Републике Србије достигнут висок ниво заштите овог права. Такође, он закључује да је још важније то што се права која су установљена законом ефикасно остварују. Међутим, он сматра да, иако можемо бити задовољни законским решењима у овој области, то никако не значи да нема места даљем унапређењу положаја лица неосновано лишених слободе и неосновано осуђених лица, кроз допуну законодавства и стварање бољих услова за још ефикасније и праведније спровођење постојећих законских решења у пракси.

У том смислу, кандидат указује на потребу законског новелирања ради регулисања очигледне правне празнине која се односи на случајеве лишења слободе или осуде лица према којем је поводом ванредног правног лека у новом поступку оптужба одбачена због ненадлежности суда. Наиме, он указује да у случају одбацивања оптужбе не постоји право на накнаду штете због неоснованог лишења слободе или неосноване осуде, као логична последица околности да одбацивањем оптужбе због ненадлежности суда поступак заправо није окончан, јер се исти наставља када овлашћени тужилац предузме гоњење пред надлежним судом. Међутим, у овом случају могу бити угрожена права окривљеног у том поступку, јер би остваривање права по основу неоснованог лишења слободе или неосноване осуде поводом тог кривичног поступка зависило од овлашћеног тужиоца, који би могао осујетити доношење ослобађајуће пресуде, пресуде којом се оптужба одбија или решења којим се поступак обуставља једноставним непредузимањем кривичног гоњења пред надлежним судом.

Такође, кандидат указује и на разматрање о још ширем обиму заштите окривљених лица која претрпе штету у вези са кривичним гоњењем, у циљу јаче заштите и даљег унапређење људских права и слобода. Наиме, он указује на постојеће захтеве за проширење одговорности за одређене облике задирања у личну сферу, односно за признавање права на накнаду штете због неоснованог вођења кривичног поступка, због неосноване првостепене осуде, те друге сличне захтеве, закључујући да евентуално конституисање одговорности државе и за ове врсте „повреда“ личне сфере појединаца зависи од даљег развоја идеја о заштити људских права, спремности друштва да се суочи са питањима преиспитивања својих функција, као и од економске снаге државе.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација кандидата мр Милана Марковића, „Грађанскоправна одговорност за штету због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде“, написана је разумљивим и јасним стилем, уз коришћење адекватне терминологије, сходно обрађеној тематици, уз коришћење стране и домаће литературе заступљене у научним и стручним радовима, домаћем и страном законодавству и судској пракси. Сва коришћена литература адекватно је систематизована и анализирана у склопу спроведеног истраживања и имплементирана у сам рад. Закључци до којих се дошло применом правне логике, на основу проучавање литературе, извора судске праксе и правних извора имају респектабилан научни карактер.

Кандидат је кроз свеобухватне научне методе показао способности систематизовања и истраживања као и извођења научних закључака који су везани за тему која, иако је била предмет истраживања у прошлости, због сталног и убрзаног развоја гаранција и механизма заштите људских права, па и саме установе накнаде штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде, захтева константно преиспитивање и унапређење.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме
Дисертација је у потпуности урађена по методологији, плану и садржају који је дат у пријави теме "Грађанскоправна одговорност за накнаду штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде" и који је одобрен у поступку оцене подобности кандидата и теме докторске дисертације

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе
Дисертација садржи све битне елементе предвиђене за ову врсту научних радова, како у формалном тако и у садржинском смислу и стога се може закључити да представља оригинално научно дело.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци
Извршеним истраживањем у оквиру ове докторске дисертације унапређена је правна наука у погледу допуна постојећег научног сазнања о институту мешовитог научног карактера (накнада штете због неоправдане осуде и лишења слободе) који спаја области јавног и приватног права. Докторском дисертацијом су прецизирани и допуњени резултатаи ранијих истраживања (Грубач,1979, Вујаклија,1986, Мрвић Петровић, Петровић, 2008). У делу који се тиче остваривања права у пракси. На оригиналан начин аутор је анализирао упоредноправна решења, праксу Европског суда за људска права, повезаност рехавилитације политичких затвореника са правом на обештећење, историјски развој института у српском праву и постојећи нормативни оквир на националном нивоу. На тај начин су, на основу оригиналне систематике, значајно проширена допуњена и осавремењена постојећа научна сазнања.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања
Не постоје недостаци дисертације као ни њихов утицај на резултате истраживања.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- да се докторска дисертација прихвати а кандидату одобри одбрана
- На основу укупне оцене дисертације Комисија предлаже Научно-наставном већу Правног факултета за привреду и правосуђе, Универзитета Привредна академија у Новом Саду да докторску дисертацију кандидата мр.Милана Марковића под насловом "Грађанско-правна одговорност за накнаду штете због неоснованог лишења слободе и неосноване осуде" имајући у виду вредности и циљ докторске дисертације, значај и актуелности истраживања, хипотетички оквир и потврђеност хипотезе као и њен научни допринос у теорији и пракси, проследи Сенату Универзитета Привредне академије у Новом Саду који ће исту усвојити и одобрити јавну одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Александар Радованов, председник комисије

Проф . др Наташа Мрвић Петровић, члан

Проф. др Милан Почуча, ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.